

Dětský ombudsman

Dětský ombudsman je instituce zřízená státem pro ochranu práv dětí. Jedná se o veřejnou osobu, na kterou se může obrátit kdokoli, kdo chce řešit jakékoli problémy a otázky týkající se dětí. Nejčastěji ombudsman řeší porušování dětských práv, ale do náplně jeho práce patří i jiné aktivity např. dohlížení na tvorbu zákonů o dětech apod.

Samotné slovo *ombudsman* je označením pro nezávislého státního pověřence v určité specializované oblasti. Dětský ombudsman se věnuje pouze oblasti dětských práv.

Tento text by ti měl pomoci utvořit si názor na dětského ombudsmana a odpovědět tak na následující otázky: **Je dětský ombudsman potřebný a měl by se zřídit také v České republice?**

Názorů na dětského ombudsmana je mnoho, zde jsou hlavní argumenty:

PRO:

- děti mají speciální potřeby, potřebují tedy speciální ochranu a péči
- děti si nemohou sami vybrat osobu, která bude hájit jejich zájmy
- děti mají omezené možnosti obrátit se na soud
- děti nemají některá práva, která mají dospělí, jsou tedy na dospělých závislé
- zákonů pro oblast dětí je málo, naopak zákonů pro dospělé je hodně
- výkon práv dětí je svěřen dospělým osobám
- dětský ombudsman by byl jakýsi „mluvčí dětí“, byl by tak prostředníkem mezi dětmi a státními institucemi

Děti jako bezbranné lidské bytosti vyžadují speciální zacházení. Jsou velmi zranitelné, citlivé a snadno se stávají obětí protizákonného jednání. Děti nejsou plnoprávními občany, mají pouze některá občanská práva a tento fakt je značně znevýhodňuje a někdy dokonce i diskriminuje. Proto je žádoucí vytvořit institut, který by se zabýval ochraňováním práv dětí.

PROTI:

- činnost dětského ombudsmana může ohrozit postavení rodičů
- je to zbytečná instituce protože ostatní státní orgány mohou problematiku práv dětí řešit také např. ministerstva
- oblast dětí může řešit veřejný ochránce práv - ombudsman
- je to finančně nákladá činnost
- je to zbytečná byrokracie¹

Vytvoření specializovaného úřadu pro ochranu práv dětí je velmi drahá záležitost. Zároveň je také zcela zbytečné mít dva ombudsmany, jednoho pro práva dětí a druhého pro práva dospělých – tedy veřejného ochránce práv (www.ochrance.cz). Děti jsou také přece lidé a problematiku dětských práv může řešit veřejný ochránce práv stejně dobře, jako dětský ombudsman. Je to zbytečné zatěžování úřadů a státních orgánů.

¹ byrokracie = vláda úředníků, nadmíra užívání formulářů a papírování

Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte je nejdůležitější mezinárodní dokument, který se zabývá pouze právy dětí. Úmluva byla schválena 20. listopadu 1989 Valným shromážděním OSN² v New Yorku. Dítětem se v úmluvě rozumí osoba mladší 18 let. Dosud úmluvu podepsalo 192 států světa. Státy, které ji podepsaly, musí předkládat pravidelné zprávy o plnění úmluvy. Na plnění Úmluvy o právech dítěte v jednotlivých zemích dohlíží Výbor pro práva dítěte OSN. Česká republika podepsala úmluvu v roce 1993.

Dětský ombudsman ve světě

První dětský ombudsman byl zřízen v Norsku v roce 1981 jako reakce na přijetí Úmluvy o právech dítěte. Následně se tato myšlenka začala rozšiřovat i do dalších zemí. Dnes existuje dětský ombudsman např. ve Švédsku, Řecku, Velké Británii, Belgii, Německu, Španělsku, Rakousku, Polsku, Slovensku, ale také v Turecku, Číně, Izraeli, Costa Rice a na Novém Zélandu.

Samozřejmě existují také tendence o vytvoření mezinárodního ochránce dětských práv. Organizace spojených národů chce vytvořit ombudsmana pro děti jako svůj oficiální orgán a Evropská unie také uvažuje o zřízení dětského ombudsmana.

Dětský ombudsman v ČR

V České republice se již delší dobu mluví o zřízení institutu dětského ombudsmana. Chybí nám kontrolní orgán, který by měl pravomoc kontrolovat, dávat sankce a bdít nad ochranou dětí. To potvrdila i Organizace spojených národů, která kritizuje Českou republiku právě za to, že nemáme institut, který by kontroloval problematiku práv dětí. Jsme tedy doslova kritizováni za to, že nemáme dětského ombudsmana nebo jinou instituci, která by kontrolovala dodržování dětských práv.

Pro zřízení dětského ombudsmana jako státní instituce je u nás nutný zákon. Návrh zákona o dětském ombudsmanovi předložil vládě na konci roku 2009 ministr pro lidská práva Michael Kocáb. Zatím je vše ve fázi jednání, a opravdové zavedení dětského ombudsmana je ještě daleko.

Vznik dětského ombudsmana v České republice podporují: Zuzana Baudyšová, ředitelka Nadace Naše dítě a také Ruth Kolínská, prezidentka sítě Mateřských center, o.s. Obě dámy považují ochranu dětských práv za velmi důležitou věc. Naopak zcela odmítavě se k dětskému ombudsmanovi stavěl samotný veřejný ochránce práv Otakar Motejl, který považoval institut dětského ombudsmana za zcela zbytečný.

Zajímavé je, že české politické strany se o problematiku dětského ombudsmana příliš nezajímají. Pro žádnou politickou stranu není zřízení dětského ombudsmana prioritní záležitostí.

Stejně tak ministerstva České republiky se bohužel touto otázkou příliš nezabývají.

² OSN = Organizace spojených národů je mezinárodní organizace pro udržení míru, spolupráci všech států a vzájemnou pomoc - více na www.osn.cz